

# СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КООПЕРАТИВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

**О. Ю. ЛИТВИН**, кандидат економічних наук, доцент  
(Полтавська державна аграрна академія)

**Анотація.** У статті відображено особливості державного регулювання кооперативного сектора економіки України. Оцінено пропозиції з удосконалення державного регулювання досліджуваного сектора. Запропоновано здійснити комплексний підхід до вдосконалення державного регулювання кооперативного сектора вітчизняної економіки, створивши департамент розвитку кооперації при Міністерстві економіки України.

**Ключові слова:** кооперація, кооперативний сектор, державне регулювання.

Високий рівень розвитку економіки багатьох країн світу значною мірою обумовлюється успішним функціонуванням кооперативного сектора, що традиційно охоплює сферу кредитування, виробництва та збуту сільськогосподарської продукції, споживання, страхування, будівництва та експлуатації житла, медичного й енергетичного забезпечення тощо. Проте, як свідчить багаторічний зарубіжний і вітчизняний досвід, названий сектор економіки через свою соціальну спрямованість не може бути достатньо успішним без усебічної державної підтримки та ефективного державного регулювання. Ця обставина зумовлює актуальність вивчення особливостей державної політики щодо розвитку кооперативного сектора національних економік. Саме тому форми й методи держрегулювання вищезгаданого сектора є предметом дослідження для багатьох сучасних учених-економістів.

За останні п'ятнадцять років помітних успіхів у розробці цієї важливої науково-практичної проблеми досягли С. Я. Алхасов, В. Ю. Бабаєв, О. В. Гаркуша, В. В. Гончаренко, В. В. Лантух, І. В. Лантух, А. О. Пантелеймоненко, А. А. Пожар та інші вчені [1–5, 7]. Проте, віддаючи належне внеску згаданих науковців, слід зауважити, що ця пробле-

ма є багатовекторною, тому потрібно проводити ґрунтовні наукові дослідження.

Метою статті є аналіз особливостей державного регулювання кооперативного сектора економіки України та розробка нових підходів до його вдосконалення. У ході дослідження основними стали методи наукового аналізу й синтезу.

Початок періоду відродження кооперативного сектора національної економіки України збігся в часі із проголошенням її незалежності. Прийняття Законів України «Про споживчу кооперацію» (1992), «Про сільськогосподарську кооперацію» (1997), «Про кредитні спілки» (2001), «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» (2001), «Про кооперацію» (2003) і низки програм і концепцій з розвитку різних видів кооперативів стало свідченням зацікавленості держави у розбудові досліджуваного сектора економіки. З позиції сьогодення державна політика щодо кооперативного сектора була і залишається недостатньо послідовною, його державне регулювання здебільшого обмежувалося формуванням нормативно-правової бази та контролем за дотриманням податкового законодавства.

Сучасні кооперативні організації України розвиваються в умовах непослідовних регу-

ляторних дій із боку держави та не мають єдиного державного регулятора, що відображав би послідовну державну політику щодо кооперативного сектора, з огляду на його соціально орієнтовану місію. Коротко охарактеризуємо регуляторні функції окремих державних інститутів.

Цілком закономірно, що формування нормативно-правової бази здійснюють Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України. Державною установою, компетенція якої в однаковій мірі стосується всіх видів кооперації є Державна реєстраційна служба України. Через так званий Державний реєстратор «на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці» (міста обласного значення або районного центру, чи району міста

Києва) здійснюється реєстрація статуту кооперативу. Універсальною щодо контролю за кооперативами, зокрема за оподаткуванням, є і Державна податкова адміністрація. Всі інші державні установи здійснюють повне або часткове регулювання відносно окремих видів кооперації. Передусім держрегулювання стосується кредитної кооперації. Сільськогосподарські, споживчі, житлові та інші кооперативи не мають уповноваженого державного регулятора. Тому навіть зібрати більш-менш достовірну інформацію про діяльність названих видів кооперативів складно, а іноді і зовсім неможливо. Регуляторні функції відповідних державних установ щодо кооперативного сектора економіки України у загальних рисах відображено на рис. 1.



Рис. 1. Система державного регулювання кооперативного сектора економіки України (складено автором)

Пропозиції щодо підвищення ефективності державного регулювання вже оприлюднювали українські науковці. Так, Л. М. Яремченко у своїй кандидатській дисертації на тему «Фінансова політика сприяння роз-

витку малого підприємництва в аграрній сфері» внесла пропозицію створити в Україні Міністерство малого і середнього підприємництва, а при ньому – Управління сервісних кооперативних організацій (рис. 2).



\* Виділення наше.

Рис. 2. Структура Міністерства малого та середнього підприємництва, запропонована Л. М. Яремченко [8, с. 128]

Проте такий підхід не враховує сучасної економічної ситуації в Україні. На створення окремого міністерства потрібно значні

бюджетні кошти, і це, у кращому випадку, справа майбутнього. Крім того, не передбачено комплексності у справі державного ре-

гулювання кооперативного сектора економіки України.

На наш погляд, наразі доцільно створити при Міністерстві економіки України спеціальний департамент розвитку кооперації, надавши йому статус державного регулято-

ра для всіх видів кооперативів (рис. 3). Йому ж слід передати і функції нагляду за кредитними спілками, організувавши відповідний відділ замість спеціального департаменту Держкомфінпослуг.



Рис. 3. Департамент розвитку кооперації у структурі Міністерства економіки України (удосконалено автором на основі [6])

Підбиваючи підсумок зауважимо, що систему державного регулювання кооперативного сектора економіки України потрібно удосконалити. Про це свідчить ситуація, що склалася у цього важливого секторі. А запропонований нами підхід може сприяти підвищенню ефективності державного регулювання кооперативного сектора національної економіки. Детальна характеристика Департаменту розвитку кооперації стане предметом висвітлення у наших наступних публікаціях.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Алхасов С. Я. О государственном регулировании кооперативного сектора экономики / С. Я. Алхасов // Экономика Крыма. – 2014. – № 2 (47). – С. 100–110.
2. Бабаєв В. Ю. Державне регулювання обслуговуючої кооперації в аграрній сфері : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 25.00.02. / В. Ю. Бабаєв. – Харків : [б. в.], 2007. – 19 с.
3. Гаркуша О. В. Про державне регулювання кредитно-кооперативного сектору у період його відродження [Електронний ресурс] / О. В. Гаркуша // Молодий вчений. – 2014. – № 6 (1). – С. 97–103. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/molv\\_2014\\_6\(1\)\\_26.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/molv_2014_6(1)_26.pdf). – Название с экрана.

4. Гончаренко В. В. Державне регулювання у сфері кредитної кооперації до 1917 року на східних землях України / В. В. Гончаренко (в складі авторського колективу) // Зб. статей, присвячений 130-й річниці заснування Сокиринського ощадно-позичкового товариства. – Київ : [б. в.], 2001. – С. 19–25.
5. Лантух В. Державне регулювання торгівлі в Україні (20-ті – початок 30-х рр. XX ст.) : історико-економічне дослідження : монографія / В. Лантух, І. Лантух, А. Пантелеймоненко. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 293 с.
6. Міністерство економіки України [Електронний ресурс] // Вікіпедія. Вільна енциклопедія. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрана.
7. Пожар А. А. Особливості урядової підтримки кредитної кооперації в країнах світу в період глобальної економічної кризи / А. А. Пожар // Споживча кооперація України: історичний досвід, сучасний розвиток, стратегічні орієнтири : зб. наук. доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів : Львів. комерц. акад., 2010. – С. 312–315.
8. Яремченко Л. М. Фінансова політика сприяння розвитку малого підприємництва в аграрній сфері : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Яремченко Лариса Миколаївна ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. центр «Ін-т аграр. Економіки». – Київ : [б. в.], 2014. – 178 с.
- tion of service cooperatives in agriculture: Author. Dis. on candidate degree. Econ. Sciences (25.00.02)]. Harkiv, 2007. 19 p.
3. Harkusha O. V. *Molodyi vchenyi*, 2014, no. 6 (1), pp. 97–103, Available at: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/molv\\_2014\\_6\(1\)\\_26.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/molv_2014_6(1)_26.pdf).
4. Honcharenko V. V. *Zb. statei, prysviachenyi 130-i richnytsi zasnuvannia Sokyrynskoho oshchadno-pozychkovoho tovarystva* [Coll. articles devoted to 130th anniversary of the founding of Sokyryntsi savings and loan association]. Kyiv, 2001. pp. 19–25.
5. Lantukh V., Lantukh I., Panteleimonenko A. *Derzhavne rehulivannia torhivli v Ukraini (20-ti – pochatok 30-kh rr. XX st.): istoryko-ekonomichne doslidzhennia* [State regulation of trade in Ukraine (20's – early 30's. XX century.): Historical and economic study]. Poltava: RVV PUET, 2011. 293 p.
6. *Ministerstvo ekonomiky Ukrainy: Vikipediia. Vilna entsyklopediia* [The Ministry of Economy of Ukraine: Wikipedia. Free encyclopedia], Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
7. Pozhar A. A. *Zb. nauk. dopovidei uchasnykiv Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii "Spozhyvcha kooperatsiia Ukrainy: istorychnyi dosvid, suchasnyi rozvytok, stratehichni oriientyry"* [Collected papers participants of the All-Ukrainian Scientific Conference "Consumer cooperation Ukraine: historical experience, current development, strategic goals"]. Lviv: Lvivska komertsiina akademiia, 2010. pp. 312–315.
8. Iaremchenko L. M. *Finansova polityka spryiannia rozvytku maloho pidpriemnytstva v ahrarnii sferi: dys. ... kand. ekon. nauk (08.00.08)* [Financial policy to promote small business in agriculture: Dis. ... Candidate. Econ. Science (08.00.08)]. Kyiv: Nats. akad. ahrar. nauk Ukrainy, Nats. nauk. tsentr "In-t ahrar. Ekonomiky", 2014. 178 p.

## REFERENCES

1. Alhasov S. Ja. *Jekonomika Kryma*. Simferopol', 2014, no. 2 (47), pp. 100–110.
2. Babaev V. Ju. *Derzhavne reguljuvannja obslugovujuchoi kooperacii v agrarnij sferi: avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ekon. nauk (25.00.02)* [State regula-

**А. Ю. Литвин**, кандидат экономических наук, доцент (Полтавская государственная аграрная академия). **Современное состояние и перспективы развития государственного регулирования кооперативного сектора экономики Украины.**

**Аннотация.** В статье отражены особенности государственного регулирования корпоративного сектора экономики Украины. Дана оценка существующим предложениям по совершенствованию государственного регулирования названного сектора. Предложено осуществить комплексный подход к совершенствованию государственного регулирования кооперативного сектора отечественной экономики путем создания департамента развития кооперации при Министерстве экономики Украины.

**Ключевые слова:** кооперация, кооперативный сектор, государственное регулирование.

**O. Lytvyn**, Cand. Econ. Sci., Docent (Poltava State Agrarian Academy). **Current status and prospects of development of state regulation of the cooperative sector in Ukraine.**

**Summary.** We display specifics of state regulation of the cooperative sector in Ukraine. We estimate offers on improvement of state regulation of the named sector. We offer an implement of comprehensive approach to improving the state regulation of the cooperative sector in the national economy by creating the Department of Development Cooperation at the Ministry of Economy of Ukraine.

**Keywords:** cooperation, cooperative sector, state regulation.